

Sibeliusjubileum

UPPSALA KAMMARORKESTER

DIRIGENT: PAUL MÄGI

SOLIST: ANDERS LARSSON, BARYTON

**MU
SIK**
I UPPLAND

**TORSDAG
7 MAJ
2015**

Program

Jean Sibelius
1865-1957

Ur Kung Kristian II op. 27

Uvertyr: Elegi

Nocturn

Korsspindelns sång

Serenade

Sånger

Svarta rosor op. 36/1 (orkestr. Simon Pergament-Pament)

Säf, säf, susa op. 36/4 (orkestr. Ivar Hellman)

Demanten på marssnön op. 36/6 (orkestr. Ivar Hellman)

Wilhelm Stenhammar
1871-1927

Florez och Blanzefflor op. 3

PAUS

Jean Sibelius

Symfoni nr 2 i D-dur op. 43

Allegretto

Tempo andante, ma rubato

Vivacissimo

Finale: Allegro moderato

Konserten beräknas pågå till 21.15

Paul Mägi, dirigent

Estländaren Paul Mägi är sedan 2004 Uppsala Kammarorkesters chefsdirigent. Han är en högt ansedd dirigent med en omfattande och framgångsrik karriär på scener runt om i Europa, USA och Sydamerika. Han har även ett förflutet som jazzviolinist med internationell verksamhet. Paul Mägi var konstnärlig ledare och chefsdirigent för Lettiska Nationalorkestern mellan 1990-94 och vid Estlands Nationalopera 1995-2002.

Sedan 2011 är han konstnärlig ledare och chefsdirigent vid Vanemuine Teater i Tartu, Estland. Paul Mägi är också professor i dirigering vid Estniska Musikaliska Akademien och har tidigare verkat som gästprofessor vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. 2013 blev Paul Mägi invald i Kungliga Musikaliska Akademien och i januari 2014 mottog han det hedervärda Estniska Kulturpriset för sitt

breda arbete som dirigent och pedagog både i Estland och utomlands.

Anders Larsson, baryton

Anders Larsson är utbildad vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, där han tagit diplom. Han har därefter bl.a. framträtt på operascener som Kungliga Operan i Stockholm, GöteborgsOperan, Den Kongelige Opera i Köpenhamn, Glyndebourne Opera, La Monnaie i Bryssel, Oper Frankfurt och Staatsoper Berlin. På senare tid har han framträtt i Wagnerroller som Donner och Gunther i Wermland Operas kritikerrosade produktion av Nibelungens Ring. Under innevarande säsong sjunger Anders Larsson Greven i Figaros Bröllop på Wermland Opera.

Anders Larsson framträder också flitigt på konsertscenerna runt om i Sverige, Europa och USA, såsom i Bachs

Juloratorium med San Francisco Symphony Orchestra och Allan Petterssons Barfotasånger med Kungliga Filharmonikerna i Stockholm. Bland de stipendier han erhållit kan nämnas Musikaliska Akademiens Christine Nilsson-stipendium och Birgit Nilssons stipendium. Anders Larsson bor sedan länge i Uppsala.

Sibelius och Stenhammar

Jean Sibelius produktion tillkom huvudsakligen mellan 1880-talet och slutet av 1920-talet. En sagolik blandning av allt från enkla men välgjorda småsaker till ett totalt originellt mästerverk som *Tapiola*. Eller som symfonierna, en lysande uppvisning i ständig förnyelse, tills modet svek och det som skulle blivit nr 8 av allt att döma hamnade i kakelugnen i villan Ainola i Järvenpää. Tondikterna och scenmusiken får inte glömmas, inte heller 1900-talets mest spelade violinkonsert.

Skådespelsmusiken till Adolf Pauls *Kung Kristian II* från 1898 satte tidigt Sibelius namn på den internationella kartan, i form av den femsatsiga orkestersvit han sammanställde. Redan 1899 spelades den i Leipzig, Robert Kajanus tog den på Europaturné året efter och Henry Wood framförde den vid The Proms i London 1901. Pseudonymen Adolf Paul var nära vän till tonsättaren och har berättat hur snabbt kompositionsarbetet framskred, tre av numren fixades till i pianoversioner på en enda dag. Orkestreringen tog sedan lite längre tid. Sibelius dirigerade själv uruppförandet av teatermusikens fyra första satser på Svenska Teatern i Helsingfors i februari 1898, först därefter skrevs tre till. Pjäsen handlar om monarken som inte minst sedan Stockholms blodbad här hemma kallas Kristian Tyrann, kung av Sverige endast 1520-23. Att han istället skulle ha kallats *den gode* i Danmark anses inom parentes numera vara en ren myt, enbart omhuldad av guider i Gamla stan. Att framföra den kompletta skådespelsmusiken konsertant är ovanligt, men man behöver ju inte följa Sibelius svit utan kan som här göra sin egen. Då får man bland annat med den i hemlandet så populära *Sången om korsspindeln*. Det är narren som sjunger för den åldrade kungen i hans cell, 26 års fängelse hann han avtjäna, ända till sin död 1559. *Jag tycker att jag för första*

gången fått någonting färdigt, sa Sibelius om Kung Kristian-musiken. Han framförde den gärna, exempelvis då han för sista gången dirigerade utomlands, i Köpenhamn 1926. Liksom *Korsspindeln* hör *Svarta rosor*, *Säv, säv, susa* och *Demanten på marsnön* ur *Sex sånger opus 36* från 1899-1900 till Sibelius mest populära sånger. Redan 1906 fanns de på grammofonskiva, alla utom spindeln till och med i flera inspelningar. Med det djupt personliga tonspråket understryks dikternas symbolistiska undertoner. *Svarta rosors* text kommer från en diktsamling av Ernst Josephson, målaren och poeten som betytt så mycket för senare kolleger, inte minst genom verken från tiden efter att den psykiska sjukdomen slog till. *Säv, säv, susa* av Gustaf Fröding återfinns i samlingen *Nya dikter*, och begråter unga Ingalill som "gått i sjön" efter att ha kommit i konflikt med det omgivande samhället. Josef Julius Wecksell fick också ett tragiskt levnadsöde, klen hälsa och melankoli som utvecklades till allvarlig psykos drabbade honom redan i unga år. I *Demanten på marsnön* gnistrar en snöflinga i vårsolen och blir förälskad just i solen, som slutligen bara förgör henne. Orkestreringarna förtjänar några ord: Simon Pergament-Pament var bror till den förträfflige skriftställaren och tonsättaren Moses Pergament. Ivar Hellman tillhörde skaparna av Norrköpings Symfoniorkester, och var även verksam som tonsättare. Hans orkestrering av *Säv, säv, susa* har blivit standardversion, medan det är ovanligare att hans orkesterdräkt till *Demanten på marsnön* får ersätta Sibelius egen.

Nu en aningen gladare poetisk yttring som omväxling. **Wilhelm Stenhammar** var Sveriges störste kompositör efter Berwald och före modernare tider. Hans notoriskt dåliga självförtroende (...*jag är så lite som gärna möjligt funtad till att bli europeiskt ryktbar*...)

tycks tyvärr ha smittat av sig på svenskt musikliv för all framtid. Visst är ställningen i vår musikhistoria stark, men det skryts ändå för lite om honom. I balladen *Florez och Blanzefflor* från 1891 finns tydliga spår av unge Wilhelms vurm för Wagner, men också en ljuvlig, nordiskt vemodig och personlig melodik. Oscar Levertins dikt har av Bo Wallner träffande kallats för en livslyckans variant på Tristan och Isolde-legenden. Florez och Blanzefflor – Blomma och Vitblomma – har mötts som barn och därefter levt ett helt liv tillsammans i sorg och gamman, *tills döden slog aska på spiselflamman och tog dem en kärleksnatt*. Stenhammars kopplingar till vår jubilar är många, de var goda vänner och Sibelius tillägnade honom sin sjätte symfoni. Talangen för självunderskattning gjorde att Stenhammar drog tillbaka sin utmärkta *Symfoni nr 1*, äreräddad först i vår tid. Detta hade också med Sibelius att göra: mötet med dennes andra symfoni blev närmast chockartat. I januari 1904 skrev Stenhammar till Sibelius: *Du ska veta att du är i min tanke dagligen alltsedan jag hörde symfonin. Du härliga människa, det är ju hela stora fång av under du hämtat upp ur det omedvetnas och ousägligas djup. Det som jag anade har besannats: du står i denna stund för mig som den främste, den ende, den outgrundlige*. Låter bra, låt oss lyssna på den symfonin efter paus.

Med *Symfoni nr 2* från 1901-02 är vi kvar i perioden då Sibelius ryktbarhet ständigt växte. Den har blivit den mest populära och oftast inspelade av de sju, ett verk som då impressionismen var högsta europeiska mode bevisade att den klassiska symfoniformen trots allt inte var död. Succén för *Symfoni nr 1* var ett faktum, det fanns anledning att fundera på en uppföljare. En nyvunnen vän, rådgivare och välgörare, den rikt begåvade och känslige Axel Carpelan drev

på under hösten 1900: du ska till Italien för inspiration – *ett land där allt har sin skönhet, till och med det fula*. Det var bara det att Sibelius inte hade råd med en sådan vintersemester. Det hade inte den medellöse Carpelan heller, men via goda kontakter fick han fram 5000 mark från välsituerade konstgynnare. I början av 1901 nådde Jean, Aino och deras båda döttrar Italien. Familjen installerades i ett pensionat, själv hyrde Jean en liten arbetsvillan ovanför Rapallo. I husets förtrollande trädgård fick han en vision: han själv som Don Juan, med Stengästen/Döden som besökare. Temat han associerade med en sådan scen fann sin plats i andantet, liksom ett motiv över vilket han skrev in *Kristus* i partituret. Denna andra satsens stämning av tragik och konflikt sticker ut i en annars påtagligt optimistisk helhet, med medelhavsljus och mer genomskinlig struktur än i tidigare verk. Kompositionsarbetet gick inte så fort och symfonin blev färdig först efter återkomsten till Finland. Den uruppfördes i mars 1902 med tonsättaren på podiet, fyra konserter, helt utsålt. Symfonins samband med ökande protester mot den ryska överhögheten är oklar. Sibelius var redan nationalhjärte, och många önskade spä på det. Robert Kajanus fann ett passande patriotiskt program i symfonin redan innan den hade spelats. Även Sibelius själv ska i ett tidigt skede ha talat om förtryck, nationellt medvetande och framtidschock, för att senare förneka alla politiska motiv. Protest verkar hur som helst inte vara mer än halva sanningen. Den magnifika symfonin, soligt och varmt klingande, samtidigt som urkraften vi känner från senare verk finns där, fann snart vägen ut i världen: Sibelius dirigerade den i Berlin 1905, Hans Richter hos Halléorkestern i Manchester samma år.

Gunnar Lanzky-Otto

Mer om Musik i Uppland

På denna sida vill vi presentera något ur Musik i Upplands mångfacetterade vardag. Musik i Upplands Lennart Simonsson är pianist i Trio X, och skriver också musik.

Trio X har nyligen varit i Sundsvall och spelat ihop med Nordiska Blåsarkvintetten – en konsert som också görs på UKK den 26 maj. Kan du berätta mer om det här projektet?

– Första gången vi spelade tillsammans var för tio år sedan och nu möts vi igen i en gränsöverskridande konsert med mycket varierande musik från olika epoker. Det är riktigt spännande att få presentera detta program för Uppsalapubliken.

– Vi bjuder på musik av den engelske renässansmästaren Dowland, 1800-talsmästarna Schumann och Chopin, Roslagsvår av Alfvén och tango av Piazzolla! Vi spelar också musik av mig och av kompositören Jan Levander.

Berätta om musiken som du har skrivit till konserten.

– Jag fick en beställning av kvintetten på ett verk år 2005 som fick namnet "Tracking the dancing moose". Det kommer vi att framföra även denna gång. Musiken kanske kan beskrivas som ett klassiskt jazz- och folklorestycke i skogsmiljö.

Nästa projekt för dig som kompositör är en beställning till Uppsala Kammarorkester tillsammans med Trio X i mars 2016, vad handlar det om?

– Det vet jag inte säkert ännu, men det lutar åt att jag kommer att hämta inspiration från ett drama ur "Metamorfoser" av Ovidius. De bärande beståndsdelarna i detta drama är kärlek, desperation, bevittnande, transformation och försoning.

Hur länge har du skrivit musik och vilka är dina inspirationskällor?

– Jag har skrivit musik från tioårsåldern ungefär, och jag hämtar inspiration från min egen musikaliska erfarenhet och från tystnaden. En stor inspirationskälla blev tidigt min passionerade och gränsöverskridande pianolärare Ladislau Müller i min ungdoms stad Växjö. Han är underbar person och en spännande kompositör och improvisatör, ursprungligen från Rumänien.

Kan vi titulera dig som Musik i Upplands huskompositör?

– Om ni vill, det känns väldigt hedrande!

CD-release!

I samband med denna hyllningskonsert släpper Uppsala Kammarorkester och chefsdirigent Paul Mägi en CD på märket Swedish Society/Naxos med Sibelius Symfoni nr 1 och Symfoni nr 7.

Tidigare har tredje och fjärde symfonierna getts ut på samma märke. Under några år har Uppsala Kammarorkester spelat samtliga Sibelius symfonier. Med valet att ge ut första och sista symfonierna under jubileumsåret vill man symbolisera Sibelius liv och utvecklingen i hans musikaliska skapande.

Live-inspelningarna är från två olika konserttillfällen i Uppsala Konsert & Kongress.

Skvorna säljs i foajén för endast 100 kr/st!

Abonnemang

Möt levande musik till reducerat pris och egen plats!

Musik i Uppland erbjuder två abonnemang i Uppsala Konsert & Kongress.

Orkesterabonnemanget med tio konserter i Stora salen med Uppsala Kammarorkester.

Kammarmusikabonnemanget med sex konserter i Sal B med Uppsala Kammarorkester.

Du som redan är abonnent på respektive serie har förtur att förnya ditt abonnemang på samma plats inför det nya spelåret.

Vid bordet mitt emot rulltrappan finns mer information såsom konsertdatum osv. Denna information kommer att skickas hem till dig som är abonnent.

Du som vill bli abonnent, kontakta oss gärna så berättar vi mer!

Välkommen tillbaka säsongen 2015/2016!

Abonnemangslotteri

Om du som är abonnent har fått förhinder vid konsert och inte kan utnyttja din abonnementsplats, anmäler du det på telefon 018-17 19 27, då kan vi sälja platsen till någon annan. Tack till alla som använt sig av detta och därmed varit med i abonnemangslotteriet!

Årets vinnare av gratisabonnemang 2015/2016 är:

Plats 85, Goldwitz

Plats 176, Haulin

Grattis!

Musik i Upplands kommande konserter

Tisdag 26 maj 19.00, Uppsala Konsert & Kongress, Sal B

Trio X och Nordiska Blåsarkvintetten

Biljett: 160 kr

Tisdag 9 juni 19.00, Frälsningsarmén, Kyrksalen

Uppsala Kammarsolisten i närbild

Gäst: Anna Christensson, piano

Beethoven: Stråkkvintett, Sörensen: The Shadow of Silence, Beach: Pianokvintett

Biljett: 160 kr (vid entrén 1 tim. innan konsert)

Onsdag 10 juni 19.00 Frälsningsarmén, Kyrksalen

Uppsala Kammarsolisten i närbild

Lidholm: Fantasia Sora Laudi för solocello, Martinu: Tre madrigaler, Dvorák: Tersett, Mozart:

Stråkkvintett i D-dur

Biljett: 160 kr (vid entrén 1 tim. innan konsert)

Torsdag 11 juni 19.00 Frälsningsarmén, Kyrksalen

Uppsala Kammarsolisten i närbild

Gäst: Kati Raitinen, cello

Strauss: Capriccio sextett, Ravel: Duo för violin och cello, Tjajkovskij: Souvenir de Florence

Biljett: 160 kr (vid entrén 1 tim. innan konsert)

23 – 27 juni samt 30 juni – 4 juli Uppsala Domkyrka

Tornmusik med Linnékvintetten

Varje dag kl 12.00 i domkyrkans torn. Därefter kl 12.30 en halvtimmes konsert inne i kyrkan.

Fri enté

Juni – juli Parksnäcken

Musik i Uppland presenterar flera konserter för barn i samarbete med Parksnäcken i sommar.

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Orkesterassistent: Jens Norberg 018-17 19 24, jens.norberg@musikiuppland.se

Foto: Larsson - Camilla Simonsson, Mägi - Stewen Quigley, Simonsson - Urban Jörén

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.

www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND